

[Socialministeren.]

mig, vil være velegnede til at blive diskuteret i et udvalg. Fra min side har det kun været hensigten med dette lovforslags fremsættelse at medvirke til at hjælpe de pågældende talelidende, ordblinde og læsesvage på den bedst mulige måde, og mener man, at der i større udstrækning, end tilfældet er nu, bør være et samarbejde mellem socialministeriet og undervisningsministeriet på dette område, er jeg i allerhøjeste grad interesseret i en sådan tanke, og de problemer, der her er rejst, vil jeg mene vi vil være i stand til at tale os til rette om i et udvalg.

Det ærede medlem fru Petra Petersen spurgte mig, hvordan det kunne være, at der endnu var en lang venteliste for de døve børn og andre, der eventuelt skal have høreapparater. Såvidt jeg forstår, er denne venteliste i den senere tid bragt meget langt ned, og vi håber inden længe at kunne vinde med også i det spørgsmål.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Hjortnæs: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om offentlig forsorg (vedrørende den offentlige skolebespisning).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2211; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3861).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kaj Andresen: Skolebespisningen her i landet har i og for sig fået en mærkelig skæbne i lovgivningen. Den har været ude for svingende standpunkter fra tid til anden og har derfor også haft ret svingende vilkår at virke under. Det er forsåvidt ikke underligt, om man ude i kommunerne

har været i tvivl om, efter hvilke linier man skulle lægge bespisningen an, idet der ikke på noget tidspunkt har været nogen helt permanent ordning, som man over en årække kunne regne med.

Oprindeligt var den en udpræget social hjælpeforanstaltning, en ambulancetjeneste, om man vil, tidsbegrænset og med særlige transgbetingelser, og det betød, at den kun fandtes i meget begrænset omfang, men det betød også, at der sattes et socialt skel mellem de børn, der deltog i skolebespisningen, og de andre. Først i besættelsesårene, da man ligesom mere følte, at vi var i samme båd, blev man klar over skolebespisningens store ernæringsmæssige betydning og udvidede dens område, samtidig med at man forhøjede de midler, der blev stillet til rådighed; man gennemførte ved den lejlighed helårsbespisningen.

Ved drøftelsen herom kom man også ind på det uheldige i den sociale skillelinie, som transgbetingelserne satte mellem børnene, og som udtryk for forståelsen heraf gennemførte man, da loven var til revision i 1948, en lovændring, hvorefter transgbetingelserne ophævedes. Det var der enighed om mellem alle partier, og jeg tror i og for sig også, at alle dengang var enige om, at den nye ordning var et betydeligt socialt fremskridt.

Adskillige af os regnede vel med, at ordningen nu kunne blive permanent. Men det blev den altså ikke, der skete noget, som satte en stopper herfor, idet vi i 1950 fik en anden regering, som påbegyndte visse nedskæringer eller besparelser. Man må jo ikke sige, at de daværende regeringspartier har en anden social indstilling end andre partier, men i alt fald betød besparelsesbestræbelserne en forringelse af skolebespisningsordningen i forhold til tiden før 1951, en forringelse, som vi fra socialdemokratisk side gik imod. Det fremgår tydeligt af den daværende socialministers bemærkninger både ved fremsættelsen af forslaget og ved dets behandling, at det mindre var ønsket om den socialt mest værdifulde eller sundhedsmæssigt mest forsvarlige ordning, der var drivfjederen, end det var ønsket om at fremskaffe en besparelse i udgifterne til skolebespisningen. Når man tager i betragtning det begrænsede beløb, der sparedes ved nyordningen, oven i købet ikke egentlig

[Kaj Andresen.]

sparedes, men blot overflyttedes fra det offentlige til forældrene, kan jeg vanskeligt se det hensigtsmæssige i den forringelse, der gennemførtes.

Indskrænkningen betød — og ved gennemførelse af forslaget blev dette oven i købet forbedret i forhold til det oprindelige forslag — for det første nedsættelse af bespisningsperioden fra hele året til kun 6 måneder, nemlig fra november til april; dernæst betød det, at der kun blev egentlig bespisning til de 6 af folkeskolens klasser; syvende klasse kan få mælk eller kan af lægen henvises til skolebespisning, medens de øvrige klasser ikke kan være med, og endelig betyder den gældende ordning i forhold til ordningen før 1951 en begrænsning af det beløb, som kan anmeldes til refusion pr. måltid mad eller pr. mælkeydelse — det var i 1951 fastsat til henholdsvis 65 og 20 øre.

De besparelser, der er opnået, er ikke af det store format. De godt 11 mill. kr.s udgift i 1950—51 blev til 8 mill. kr. og godt 8 mill. kr. i de to følgende år. Men det er forståeligt, om besparelserne bliver af begrænset omfang. Det er klart, at det apparat, kommunerne skal have til rådighed i 6 måneder af året, ville kunne udnyttes, så de sidste måneders bespisning blev forholdsvis billigere; en udvidelse til hele året vil af den grund være mere rationel. For de mange hjem, der i vinterhalvåret har indstillet sig på, at børnene får deres mad i skolen, medfører det en betydelig ekstraudgift og betydeligt arbejde, når de mange madpakker daglig skal smøres resten af året. Ikke mindst urimeligt føles det i en tid, i hvilken det bliver mere og mere almindeligt, at der på større virksomheder oprettes kantiner og marketenderier, hvor arbejdere og funktionærer kan få et billigt måltid mad, så man undgår indkøb til og tillavning af familieforsørgerens eller familieforsørgerens madpakke.

Jeg anser det også for et stort tilbageskridt i forhold til den tidligere ordning, at man

skød de ældste klasser ud af den egentlige bespisning; de er jo netop i den alder, hvor appetitten er størst og det derfor i hvert fald ikke er billigere at smøre madpakker til dem.

Jeg vil gerne takke den højtærede socialminister, fordi han ved fremsættelsen af det foreliggende forslag er vendt tilbage til ordningen fra før 1951, og jeg vil anse det for overordentlig værdifuldt, om vi nu kunne enes om en permanent nyordning efter de i forslaget optrukne linier.

Skolebespisningen rækker efter min opfattelse langt videre end til blot at være en social foranstaltning til hjælp for de vanskeligst stillede, børnerige familier, selvom også det spiller en væsentlig rolle. Det er klart, at i hjem, hvor der skal flere børn i skole, betyder smørrebrødspakkerne, når de skal tilfredsstille de ernæringsmæssige krav, en stor udgift og meget ekstrarbejde. Der er næppe tvivl om, at den pris, hvortil maden gennem skolernes store indkøb og rationelle tilrettelægning kan fremstilles for skolebespisningen, ligger adskilligt under, hvad maden vil koste den enkelte husmoder. Det vil man sikkert indrømme, når man ser, hvad f. eks. Københavns kommunes udgift er pr. måltid. Såvidt jeg erindrer, lå beløbet, da vi sidst behandlede loven i 1951, på omkring 50 øre pr. måltid.

Hvor både mand og kone arbejder ude, og det sker jo i et stigende antal tilfælde, er det en væsentlig lettelse for husmoderen ikke at skulle smøre madpakker, inden hun selv skal på arbejde, og denne lettelse gælder naturligvis ikke mindst de udearbejdende enlige mødre.

Men bortset fra de her nævnte store sociale værdier ved en skolebespisning er det største fortrin vel nok dens betydning på det ernæringsmæssige område. Mit parti er af den opfattelse — og det støttes heri af alle de mange udtalelser, vi under sagens forrige behandling i 1951 fik fra eksperter på dette område — at skolebespisningen har uhyre stor betydning for folkesundheden, sådan som det gælder i en lang ræk-

[Kaj Andresen.]

ke andre tilfælde, hvor man har taget forebyggende opgaver op som skolelægeordning, ordninger angående skoletandpleje, sundhedsplejersker, børnehaver o. lign.

Vi mener, at skolebespisningen rigtigt praktiseret, så børnene får et måltid mad med den fornødne mængde vitaminer, kalorier, mineraler m. v., vil være af så stor værdi for den opvoksende generation, at samfundet senere sparer mere end det, udgifterne har været til selve skolebespisningen. Efterhånden som det er blevet klarlagt, hvor stor betydning det har for børnene, at de under deres opvækst får en rigtig og alsidig sammensat kost, vil det også være nødvendigt at erkende, at man bedst sikrer alle børn denne ernæring ved at give dem den i skolen. Skolebespisningen giver dem den rette ernæring, men den giver dem også rigtige spisevaner, der lænere hen i livet kan komme dem til nytte. Det var da også helt i overensstemmelse hermed, at den eksisterende sagkundskab, sundhedsstyrelsens ernæringsudvalg, sundhedsstyrelsen selv og hovedparten af skolelægerne landet over, i sin tid anbefalede en bibeholdelse af den fra 1948 til 1951 gældende ordning, hvorefter alle børn hele året rundt kunne deltage i bespisningen.

På grund af skolebespisningens betydning for folkesundheden gav sundhedsmyndighederne deres tilslutning til at fortsætte med den dagældende ordning, og det var udelukkende kravet om besparelser, der gav dem anledning til — oven i købet som en midlertidig foranstaltning — at gå ind for en indskrænkning til færre klasser og kortere tid. Vi har derfor i mit parti både sundhedsautoriteter og sagkundskab bag os, når vi ønsker en udvidelse af bespisningstiden og af klasserne, ligesom vi havde det i 1951.

Man har tidligere — det har i hvert fald det ærede medlem hr. Poul Sørensen som socialminister — villet henviser til, at en række kommuner ikke eller kun i ringe grad udnyttede de tidligere videregående lovbestemmelser. Det forekommer mig at være et ringe argument mod en udvidet lovgivning. For det første er forholdet det, at den skiftende lovgivning på dette område vel nok kan have afholdt visse kommuner fra at gå i gang med opgaven eller

i hvert fald fra at få den tilrettelagt i det størst mulige omfang. For det andet er det ikke noget specielt for skolebespisningen, at en lovgivning, som angiver rammerne for et eller andet socialt eller sundhedsmæssigt fremskridt, ikke straks udnyttes i fuldt omfang i alle landets kommuner. Der kunne nævnes adskillige eksempler på områder, hvor vi har rammer, der ikke er fuldt udnyttet. En stor del af det forebyggende arbejde er også vokset frem lidt efter lidt i det omfang og den udstrækning, som de enkelte kommuner har ment at kunne løse opgaven samtidig med de andre opgaver, de stod overfor, og først efterhånden har man gjort sundhedsforanstaltninger som f. eks. skolelægeordning og skoletandpleje almindelige.

Hvis det er sådan, at en almindelig, alle skolebørn omfattende skolebespisning gennemført over hele året har den store betydning for folkesundheden, som de sagkyndige har givet udtryk for — og det er opfattelsen i mit parti, at det er sådan — bør vi også give loven et sådant omfang, at kommunerne har mulighed for i de kommende år at bygge bespisningen rigtigt op.

Mit parti finder ikke den nuværende ordning tilfredsstillende. Når valget står mellem at spare det forholdsvist begrænsede beløb, der her er tale om, og at gennemføre et socialt og sundhedsmæssigt fremskridt, vælger vi fremskridtet. Jeg kan derfor, ligesom sundhedsstyrelsen gjorde det i en skrivelse i 1951 — med henvisning til de mange udtalelser, vi da fik fra skolelægerne — erklære mig enig med den københavnske skoleoverlæge, der dengang sagde, at skolebespisningen må gennemføres under hele skolegangen og for alle børn. Jeg skal derfor anbefale lovforslaget.

Krogh: Bestemmelserne i §§ 286—288 i loven om offentlig forsorg gav oprindelig adgang til, at der i månederne november—marts i trangtilfælde ydedes skolebørn et måltid tilstrækkeligt nærende mad i skoletiden. Men forskellige midlertidige ændringer i og tilføjelser til disse bestemmelser, ikke mindst i besættelsesårene og de nærmest følgende år, udvidede skolebespisningen til at gælde for hele året, og transbestemmelserne faldt bort. Samtidig steg de dermed forbundne offentlige udgifter stærkt, særlig

[Krogh.]

efter at handelsministeren fra den 1. oktober 1948 ophævede pligten for børnene til at aflevere margarinemærker.

Da daværende socialminister Strøm i marts 1950 fremsatte forslag om påny at forlænge loven, var man nået frem til samlede offentlige udgifter på 10—12 mill. kr., og tilskuddene til kommunerne til afholdelse af disse udgifter var steget til 4 mill. kr. — i de første mange år var grænsen sat ved 100 000 kr. Tilskudsbeløbet var umiddelbart forud, i april 1949, overført fra staten til den fælleskommunale udligningsfond.

Ved behandlingen af loven i foråret 1950 udtalte venstre, at „det er mindretallets“, altså venstres, „principielle opfattelse, at den offentlige skolebespisning i sin nuværende form bør være en ren kommunal opgave. Det må være sundest og rigtigst, at ikke blot skønnet over betimeligheden af en foranstaltning som offentlig skolebespisning, men også det fulde ansvar for dens økonomiske rækkevidde lægges i de lokale myndigheders hænder.“ Loven blev da også dengang gennemført mod venstres stemmer. Det samme principielle syn har mit parti i dag, og vi må derfor også nu gå imod lovforslaget.

Indtil nu er det ikke lykkedes os at trænge igennem med dette principielle syn, selvom vi i 1951 nåede et stykke frem. Opgavens omfang begrænsedes, idet de samlede offentlige udgifter nedsattes betydeligt, bespisningsperioden nedbragtes fra 12 til 6 måneder, og loven kom kun til at omfatte de første 6 årgange af skoleeleverne + eventuelt $\frac{1}{4}$ l sødmælk daglig til 7. klasse. Der blev givet valgfrihed mellem et måltid varm mad, en skolefrokost eller $\frac{1}{4}$ l mælk + et vitamintilskud, og der blev lagt loft over refusionsbeløbene fra den fælleskommunale udligningsfond, således at de kun kunne ydes med højst $\frac{1}{3}$ af 65 øre pr. måltid og 20 øre pr. $\frac{1}{4}$ l mælk. Egentlig ønskede vi dengang bespisningstiden begrænset til november—marts, altså 5 måneder, som det oprindeligt var fastsat i loven, ligesom vi ønskede bespisningen begrænset til de 5 første årgange. Jeg skal ikke komme med nogen nærmere motivering for dette. Det turde være selvindlysende, at i sommerhalvåret med sommervarmen og den rigeligere

adgang til vitaminer er bespisningen ikke så påkrævet som om vinteren.

På radikalt initiativ indførtes imidlertid i 1951 den 6. bespisningsmåned, og den 6. årgang elever kom også med i loven.

Når loven nu optages til revision, fastholder vi som vort principielle syn, at skolebespisningen fuldt og helt bør være en kommunal foranstaltning. Vi erkender, at forholdene kan være sådan, at skolebespisning i enkelte kommuner kan være motiveret, men lykkeligvis er forholdene sådan i vort land, at den langt flere steder er ganske upåkrævet. Vi finder, at initiativet til skolebespisningen bør tages af kommunerne, og at omkostningerne derved bør bæres af disse fuldtud. Hjemmenes opgaver og ansvar bør ikke forflygtiges gennem offentlig forsyng, hvor en sådan ikke er påkrævet.

Den nugældende lov har efter vor opfattelse virket fuldtud fyldestgørende, og den ved revisionsforslaget foreslåede udvidelse af loven må vi derfor ganske afvise. Hvis der bliver nedsat et udvalg, kan vi se på sagen og undersøge, om det vil være gørligt at finde frem til et revisionsforslag i nærheden af de bestemmelser, som lovforslaget af 1951 byggede på, og så tage stilling til det. Dog bør det vist for tydeligheds skyld siges, at enhver bestemmelse, der rækker udover de rammer, som er fastsat i den nugældende lov, vil vi vende os imod, medmindre der kan fremføres absolut overbevisende grunde derfor.

Poul Sørensen: Jeg skal afstå fra at gennemgå lovforslagets bestemmelser og skal til indledning blot sige, at vi for vort vedkommende ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Jeg vil gerne gøre nogle enkelte bemærkninger af mere principiel karakter om selve sagen. Jeg vil straks slå fast, at det materiale, der her er forelagt for os, ingenlunde har overbevist os om, at den ordning, som nu eksisterer, er mindre egnet end den nu foreslåede. Ser man på de opgørelser, der foreligger om lovens anvendelse, viser det sig, at der ikke er sket synderlige fremskridt. Efter den sidste opgørelse var der et par og halvtreds kommuner, der havde bragt loven i anvendelse, og af bemærkningerne til lovforslaget ser man, at tallet nu er nået op på 63. Det ville være af interesse,

[Poul Sørensen.]

om den højtærede minister ville oplyse, hvad det er for kommuner, der er kommet til, og på hvilken baggrund disse kommuner har praktiseret bespisningen. Jeg har forstået, at lovforslaget ingen interesse viser for den praktiske bestemmelse, man føjede ind om, at man kunne nøjes med at yde mælk til eleverne, og de tal, der foreligger i selve bemærkningerne, viser dog, at op imod halvdelen af børnene, der har deltaget i skolebespisningen, har været interesseret i denne form.

Jeg vil derfor opfordre den højtærede minister til overfor tinget klart at oplyse, hvorledes det forholder sig med de få kommuner, der er kommet til.

Til den ærede socialdemokratiske ordfører vil jeg sige, at de synspunkter, det ærede medlem gjorde gældende med hensyn til, at det tager tid at komme igennem med alle disse ting, påvirker mig uhyre lidt — det kan måske anføres — men når den ærede ordfører i samme åndedrag siger, at det må dreje sig om et helt andet socialt syn i forhold til det høje stade, han står på på det sociale område, så synes jeg, at det kræver, at den ærede ordfører sætter sig i forbindelse med de trænede kommunalfolk, der findes indenfor socialdemokratiet udover landet og spørger, hvordan det kan være, at de i de år, de har ledet deres kommuner, ikke har gennemført denne form, som altså skulle være den højeste form for sociale ydelser her i landet. Jeg må afgjort tilbagevise de påstande, som er fremsat her, og jeg synes nok, de kræver et helt andet bevismateriale end de få noget flotte bemærkninger, som ordføreren fremsatte mod anderledes tænkende.

Af de enkelte ting, som jeg tilfældigvis har grebet i den senere tid, når skolebespisningen har været drøftet, vil jeg overfor den højtærede minister nævne, at man taler om småpenge, men når man ser, at der i Københavns kommune er tale om i år at spare 2,4 mill. kr., og at man regner med næste år at spare 2,7 mill. kr., så synes jeg nok, man som kommunalmand har lov til at sige, at det ikke er småpenge, der er tale om, og derfor tror jeg ikke, man kommer langt med denne forklaring. Tager jeg en ganske tilfældig kommune som f. eks. Aalborg kommune, var der i byens budget

opført 217 000 kr. til denne opgave, og kommunen kan kun afse 185 000 kr. hertil. Det er tal, som er tilgængelige, og det er begrundelsen for, at mit parti ikke vil være med til ligefrem at pånøde det kommunale selvstyre den foreslåede lovgivning.

Når jeg har hørt de faktiske oplysninger om den udvidelse, der er sket fra 52 til 63 kommuner, og har hørt, hvorledes disse nytilkommne kommuner har ordnet sig, vil jeg ivrigt gerne høre den højtærede ministers bedømmelse af de oplysninger, jeg har givet om besparelser.

Jeg skal slutte med at meddele, at vi fra vor side ikke kan støtte det fremsatte lovforslag.

Kirsten Gloerfelt-Tarp: Den højtærede socialminister fremsætter et forslag om tilbageføring af skolebespisningen til den ordning, vi havde inden loven af 1951, og gør det uden dokumentation for, at der har været utilfredshed i befolkningen med ændringen, eller at denne ændring i det hele har virket urimeligt. Saglige motiveringer synes der ikke at ligge bagved, men kun det, at socialdemokratiet i sin tid var tilhænger af at beholde den gamle ordning. Når mit parti i 1951 gik med til en revision, kan det ikke forbavse socialministeren, at vi ikke nu uden videre kan gå med til en tilbageføring til den gamle ordning. Vort syn på skolebespisningen er fortsat, at den på een gang har et socialt og et sundhedsmæssigt formål, og at den, hvor den er iværksat, bør komme børnene tilgode uden hensyn til forældrenes økonomiske kår. Der må ikke sættes skel mellem børnene. Vor motivering for at stemme for den regulerede ordning i 1951 var ikke den at skaffe statskassen besparelser, men det var bl. a. at få en ordning, der følte rimelig af befolkningen, og som hvilede på sund økonomi. Vi var derfor tilhængere af, at skolebespisningen ikke finder sted i den del af skoleåret, hvor der er mindre trang til den, og hvor den på grund af uregelmæssig deltagelse som følge af eksaminer og lignende bliver uforholdsmæssig kostbar at holde i gang, og vi har desuden den opfattelse, at børnene bliver mindre kede af maden, når de ikke får den hele skoleåret, og spildet derfor mindre. Vi gik ind for, at der bør være valgfrihed for børnene, frihed til at

[Kirsten Gloerfelt-Tarp.]

vælge mellem fuld bespisning og mælk alene, så at de, der ønsker mælk, kan tegne sig derfor uden også at skulle have mad. Jeg forstår ikke, at ministeren kan foreslå denne ordning ophævet, når tallene viser, at et meget stort antal børn, hvor der er valgfrihed, foretrækker mælk alene, således 38 pct. hvor der kan vælges mellem mælk og frokost, og 76 pct. hvor der kan vælges mellem mælk og varm mad. Vi må fortsat kræve, at denne valgfrihed opretholdes.

Vi var ligeledes tilhængere af bestemmelsen om, at en kommune kan vælge kun at give mælk; vi var det udfra troen på, at nogle kommuner, som ellers ikke ville have iværksat skolebespisning, da ville gøre det. Jeg vil gerne have oplysning om — ligesom jeg forstår, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen ønskede det — hvorvidt der på denne konto er kommet nogle kommuner med i skolebespisningen, altså om nogle af de kommuner, som er kommet til, efter at ordningen af 1951 blev gennemført, har indført skolebespisning i form af ydelse af mælk alene.

Ved lovens revision blev der lagt loft over den udgift pr. måltid, som berettiger til refusion. Dette ophæver ministeren i sit lovforslag. Jeg forstår ikke den saglige motivering herfor. Denne bestemmelse kan kun stimulere en sund økonomi og betyder tilføjelse, at kommunerne behandles ligeligt.

Vi er villige til at se nærmere på, om erfaringerne fra de tre år, den reviderede ordning har været i kraft, måtte begrunde en ændring af nogle af bestemmelserne.

Petra Petersen: Ingen partier her i salen, heller ikke regeringspartiet, kan være i tvivl om mit partis stilling til skolebespisningen. Det lovforslag, vi nu behandler, svarer stort set til det lovforslag om udvidet skolebespisning, som mit parti fremsatte i november 1953. Socialdemokratiets ordfører bebrejdede mig ved første behandling af vort lovforslag, at jeg havde været så ivrig for at fremkomme med det. Hvis vort lovforslag om udvidet skolebespisning havde gået sin normale gang, kunne det have været færdigbehandlet, og hvis der dengang kunne have været skabt flertal for lovforslaget — og det skulle vel ikke være mere vanskeligt dengang, end det vil være i dag — kunne

det, vi foreslog, have været sat i kraft 1. januar 1954. Det ville man altså ikke, og det er givet, at den socialdemokratiske formand for udvalget omhyggeligt har sørget for, at udvalget ikke er blevet indkaldt; i hvert tilfælde har man ikke hørt noget fra det. Man har på denne måde unddraget et stort antal skolebørn bespisning i de hårde vintermåneder, og vi har endda i år haft en meget hård vinter, hvorunder det har knebet for mange mennesker at klare sig. Lige så vigtigt er det, at ifølge den gældende lov ophører skolebespisningen til april, og da mange kommuner er langt fremme med hensyn til deres budgetlægning, kan der rejses begrundet tvivl om, hvorvidt kommunerne i sommermånederne vil genoptage skolebespisningen. Det ærede medlem hr. Kaj Andresen sagde i november: vi befinder os lige midt i en skolebespisningsperiode, hvorfor en eventuel ændring i øjeblikket ikke kan komme til at gælde i indeværende år; skal man tro det ærede medlem, vil ingen kommuner tage skolebespisningen op i den udvidede form — hvis lovforslaget bliver vedtaget — før tidligst til november. Det er altså min tro, at hvis man havde taget sagen op i efteråret og havde gennemført det, vi foreslog, ville de fleste kommuner dengang have fulgt med, men jeg tror, det er vanskeligere at få dem til at fortsætte med skolebespisningen i sommermånederne. Det vil i realiteten sige, at socialdemokratiet og regeringen har et meget stort ansvar for, at børnene ikke i et helt år har kunnet deltage i skolebespisningen, og at mange må undvære den i sommermånederne. Det kunne man have undgået, hvis man ville.

Ministerens havde ikke behøvet at afvente det tidspunkt, da loven skulle til revision. Ministeren har ret til, når det passer ham, at fremsætte lovforslag, og ministeren kan også, hvis han vil, være med til at fremme de lovforslag, mit parti fremsætter.

Ministerens motiverer sin tøven med, at han afventede resultatet af en undersøgelse i det statistiske departement. Disse oplysninger, siger ministeren, skulle behandles i ministeriet, før han kunne fremsætte sit lovforslag. De oplysninger, som ministeren har ventet på, har vi nu i lovforslagets bemærkninger, og jeg vil gerne spørge ministeren, om han har fundet noget i disse tal, som han ikke vidste i forvejen. Allerede for et år

[Petra Petersen.]

siden, da den forrige regering ønskede lovens revision udskudt, stillede ministeren som ordfører for sit parti forslag om en ordning svarende til den, vi her drøfter. Jeg kan ikke lade være med at spørge ministeren, om han virkelig troede, at et års venstre-konservativ regering havde forbedret forholdene for befolkningen i en sådan grad, at der var tvivl om, hvorvidt det var nødvendigt at udvide skolebespisningen. Nej, hvis socialdemokratiet havde haft bedre kontakt med den arbejdende befolkning og kendt dens levevilkår bedre, havde ministeren ikke behøvet at afvente statistiske tal, før han fremsatte dette lovforslag. Men hvis ministeren gerne vil bruge statistik, skal jeg minde om, at jeg under første behandling af det lovforslag, min gruppe fremsatte om skolebespisning, gjorde opmærksom på, at statistikken viser, at forbruget af levedsmidler er dalet de sidste år sammenlignet med årene før krigen, og at der, stadig ifølge statistikken, i dag er flere skolepligtige børn end før krigen.

Det, der siger mig mest i bemærkningerne til lovforslaget, er, at behovet er større end før, idet deltagelsen i skolebespisningen var større i fjor end i forfjor og ville være blevet endnu større, om alle børn kunne have deltaget.

Ministeren foreslår nu reglerne for refusion ændret, og i bemærkningerne står der, at det sker for at opmuntre kommunerne til at iværksætte skolebespisning. Det foreslås, at kommunerne af udligningsfonden får dækning for en trediedel af deres udgifter til skolebespisning. Ifølge den nugældende ordning er der lagt loft over udgifterne, idet det i loven bestemmes, hvor meget hvert måltid mad må koste, og kun en trediedel af denne udgift gives der refusion for. Jeg vil gerne spørge ministeren: Er det nu også nok? Mon man opmuntrer kommunerne til at iværksætte skolebespisning, når de kun får refunderet en trediedel af udgifterne og det af midler, der i realiteten er deres egne? Jeg ved godt, at det var en socialdemokratisk regering, der overførte statens udgifter til skolebespisningen til den fælleskommunale udligningsfond. Jeg er nu af den mening, at skolebespisningen er et anliggende, der også vedkommer staten, og jeg så den helst som en ren statsopgave. Det mindste må

være, at staten tager en del af udgifterne. Det er givet rigtigt, som de folketingsmedlemmer, der også er medlemmer af de kommunale råd, så ofte har sagt her i tinget, at staten lægger meget store udgifter over på kommunerne, hvilket meget ofte giver til resultat, at kommunerne ikke gennemfører de love, folketinget vedtager, eller også kun gør det delvist og dårligt. Man må heller ikke glemme, at statskatten, som før kun var ubetydelig i forhold til kommuneskatten, i dag ligger oppe i højderne. Det er også staten, der tager de meget store indirekte skatter fra befolkningen, og når staten tager pengene hjem, er det vel også rimeligt, at staten er med til at yde. I det forslag, vi fremsatte, foreslog vi derfor, at staten skulle bære en trediedel af udgifterne ved skolebespisningen.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om det ikke er på tide at overveje at gøre skolebespisningen obligatorisk for kommunerne. Jeg synes, det er ganske meningsløst, at kommuner som f. eks. Frederiksberg og Gentofte ganske unddrager sig deres forpligtelser overfor børnene. At disse kommuner i betydelig grad beboes af velhavere betyder jo ikke, at det er lettere at være fattig i de kommuner.

Af lovforslagets bemærkninger fremgår det, at i hovedstaden deltager 95 pct. af eleverne i bespisningen, og der er ingen grund til at tro, at behovet for skolebespisning skulle være mindre i de kommuner, som slet ikke har skolebespisning. Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at der kun er to rene landkommuner, der har skolebespisning, og det til trods for at arbejdsløsheden procentvis er større i landkommunerne end i købstæderne og i hovedstaden. Jeg erkender, at det visse steder kan være vanskeligt at få skolebespisningen gennemført, men det understreger kun, at det er nødvendigt, at staten yder sit bidrag dertil. Der er også købstadkommuner, der erklærer, at de har vanskeligheder ved at gennemføre en effektiv skolebespisning. Den tidligere socialminister, det ærede medlem hr. Poul Sørensen, er engang her i salen gået strengt i rette med den nuværende socialminister på grund af, at ministerens hjemby, Aalborg, i forhold til andre storbyer kun anvendte et meget lille beløb til skolebespisning. Det ærede medlem hr.

[Petra Petersen.]

Poul Sørensen har også i dag oplyst, at man i Aalborg er indstillet på yderligere at spare penge ved skolebespisningen. Jeg ved, at man i Aalborg har beklaget, at man på byens gamle skoler ikke havde skolekøkkener, og at børnene måtte gå gennem byen til folkekøkkenet for at få et måltid varm mad. Det skulle være årsagen til, at skolebespisningen ikke var så udviklet i Aalborg som andre steder. Nu er børn i al almindelighed ikke så interesseret i vælling og grød, hvad der også fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, og hvoraf det ses, at sundhedsstyrelsen udtaler, at det bør være en forudsætning for skolebespisningen, at den foretages efter en sundhedsmæssigt udarbejdet kostplan, og sundhedsstyrelsen går såvidt jeg ved ind for Oslo-frokosten, der består af smørrebrød, mælk og frugt. Skolebespisning har foruden det formål at mætte børnene også det mål at give børnene mad af ernæringsmæssig betydning, og jeg tror ikke, man får sundhedsmyndighederne til at erklære, at en portion vælling har megen betydning.

Men for at holde os til Aalborg, så har Aalborg også nye skoler; jeg har f. eks. set en meget smuk skole i Aalborg, som ganske givet har skolekøkkenet. Jeg ved også, at man i nogle byer har fået smørrebrød fra restauranter til skolebespisningen, så det skulle ikke være nødvendigt at lade børnene i Aalborg, hvis det stadig finder sted, trave gennem byen hen til folkekøkkenet for at få en portion vælling.

Spørgsmålet om skolebespisning er i høj grad et spørgsmål om god vilje fra alle sider, fra kommunerne og fra skolerne, og når det så viser sig, at selv store kommuner mangler denne gode vilje, mener jeg, at man må gøre loven obligatorisk. Kan vi være bekendt, at vi, der altid praler af en god forsorg, finder os i, at kommunerne ikke opfylder deres forpligtelser overfor vore børn? Hvad hjælper det, at vi her i tinget giver love, der ser godt ud på papiret, når disse love ikke føres ud i livet, når de stadigvæk kun er papir.

For ganske nylig har vi haft et eksempel fra Skanderborg amt, hvor et 9 måneder gammelt barn er død af underernæring, efter amtslægens udsagn simpelthen fordi

kommunen ikke havde opfyldt sin forpligtelse overfor befolkningen ved at gennemføre den sundhedsplejerskeordning, som rigsdagen havde lovfæstet allerede i 1937. Sådanne tragedier kan man undgå. Barnet døde først og fremmest, fordi det har fået en forkert ernæring. Jeg har forøvrigt flere gange tidligere her i tinget i forbindelse med forsorgen for vore børn talt om den engelske syge, der igen viser sit hæslige ansigt og gør vore børn til invalider eller, som i dette tilfælde, medfører barnets død. Nu er det muligt, man vil sige, at barnets moder ikke forstod at passe sit barn, men det var også for at nedsætte børnedødeligheden, at loven om sundhedsplejersker blev gennemført. Vi fortæller gladelig — måske endda selvglade — for hvem, der vil høre det, at hos os i Danmark har vi en ordning om sundhedsplejersker. Men det har vi altså ikke, og fattigdommen breder sig i Danmark. Jeg er bange for, at den moder i Skanderborg ikke havde det nødvendige til at give barnet den rigtige ernæring, og jeg er ganske overbevist om, at hun ikke er den eneste moder, der er i den situation. Det er også derfor, vi igen har en opblussen af den engelske syge.

Venstres ordfører ville, før han kunne medvirke til dette lovforslags gennemførelse, have mere overbevisende argumenter om nødvendigheden af at gennemføre dette lovforslag. Det får mig til at fortælle om mit besøg for et års tid siden hos en landarbejderfamilie ved en stor gård udenfor Faaborg. Familien boede i et af disse modbydelige huse, hvori der bor tre familier. Da jeg kom ind, sad konen og var ved at made sit spæde barn. Manden var arbejdsløs, en stor og stærk mand, der var ude af stand til at få arbejde; han var ikke i nogen fagforening, fik ingen understøttelse, men hjælp af kommunen, og ellers levede familien overvejende af en 15—16 års drengs fortjeneste. Denne moder sagde til mig: ja, du ser mig made dette barn; det er givet ikke den rigtige ernæring; men det er det eneste, jeg har. Hun gav barnet kiks med vand. Når spædbørnene her i Danmark sulter, sulter også de større børn, og vi ved, at de større børn ifølge naturen kræver mere mad.

Jeg må sige, at jeg er meget, meget for-

[Petra Petersen.]

bavset over den stilling, det radikale venstres ordfører har taget til dette lovforslag i dag.

Mit parti siger, at ikke alene må vi udvide skolebespisningen, vi må også fordele byrderne rigtigt, så kommunerne kan oprette skolebespisningen, og vi må gøre loven obligatorisk, så ingen kommuner snyder sig fra at give børnene denne mad.

Søren Olesen: Mit parti har altid ment, at skolebespisning bør være en kommunal opgave, og at man ikke kan pålægge visse egne af landet at yde hjælp til skolebespisning i andre kommuner, som ønsker en sådan iværksat, og den opfattelse har vi fremdeles.

Jeg synes også, at man må lægge mærke til, hvad der har været fremme i pressen og i lærerblade, udtalelser fra lærerne om, at det ikke altid går så godt med denne skolebespisning; der fortælles jo, at en del af maden bortkastes, og der sløses med den. Det viser, at der ikke er den trang tilstedes, som man har ment. I denne forbindelse synes jeg også, at man ikke kan komme bort fra, at man skulle have lov at vælge mælk som eneste form for skolebespisning, idet det har vist sig, at mange foretrækker denne form. Når man kender lidt til børn, ved man, at der er mange slags mad, som børn ikke har sympati for; man kan godt sige, at børn har ikke lyst til vitaminer under enhver form. Men derimod er børn næsten altid tørstige, de står over vandposten hele tiden, og derfor vil netop mælk være velkommen for de fleste børn; mælken vil ikke komme ud for samme behandling, som man hører madpakkerne har været udsat for.

I denne forbindelse kan man jo ikke lade være med at tænke på, hvad den højtærede socialminister og også det ærede medlem hr. Kaj Andresen har talt om, at man burde lære børnene gode spisevaner. Men hvis man ikke kan gøre det i hjemmet, hvor man dog kun som regel har nogle få børn at holde opsyn med, hvordan skulle dog så en lærer eller lærerinde, der får en hel klasse at holde opsyn med, kunne holde noget virkeligt opsyn med, at de lærer gode spisevaner? Jeg tænker på den affære, man havde i Horsens, da en lærer forsøgte at bibringe

et barn bedre spisevaner; det faldt ikke særlig heldigt ud, og jeg tror ikke, man kan nå noget ad den vej. Det er en pæn udtalelse, et fromt ønske, men jeg stiller mig meget tvivlende overfor, at det skulle lade sig virkeliggøre.

Socialministeren (Strøm): Jeg vil gerne takke for den diskussion, der har været ført her i dag. Navnlig venstre og konservative blade har i den senere tid fremført betragtninger om skolebespisningen, som har skudt højt, højt over målet, og derfor synes jeg, det er tiltalende, at ordførerne her i dag har omtalt sagen på den måde, de har gjort det. Men det vil måske være rimeligt, at jeg gør opmærksom på, at skolebespisningen her i Danmark ikke er en opfindelse, jeg eller socialdemokratiet har gjort. De første betragtninger om gennemførelsen af skolebespisningen her i Danmark kom til orde i et udvalg, der blev nedsat på undervisningsministeriets foranledning den 26. august 1936 til behandling af skolens, navnlig folkeskolens, hygiejniske forhold. Jeg kunne tænke mig ved denne lejlighed at nævne navnene på medlemmerne af denne kommission. Det var departementschef A. Barfod, stiftamtmand C. Haugen-Johansen, borgmester Axel Sørensen, Horsens, sognerådsformand Peder Pedersen, Ravnholt pr. Tranbjerg, medicinaldirektør, dr. med. Johs. Frandsen, amtslæge A. Metz, Holbæk, kredslæge H. Schmedes, Brædstrup, amtsskolekonsulent L. Mortensen, Haderslev, formanden for Danmarks Lærerforening, førstelærer K. A. Kristensen, Karise, kommunelærerinde frk. Magdalene Jørgensen, Odense, og senere statskonsulent F. C. Kaalund-Jørgensen.

Og hvad sagde så denne kommission? — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et kort citat —:

„Kommissionen kan derfor ikke indtrængende nok betone nytten af en skolebespisning, men vel at mærke en skolebespisning af en helt anden karakter end den nuværende, der er bestemt af sociale, ikke af ernæringshygiejniske hensyn. Fremtidens skolebespisning må træde i ernæringshygiejnens tjeneste, og derfor må den først og fremmest være kvalitativt bestemt og tilstræbe at give børnene det *alsidige grundlag*, som er absolut

[Socialministeren.]

nødvendigt i væksttiden, hvis legemsudviklingen skal blive sund og kraftig, hvis tænderne skal kunne bevares hele og friske, og hvis modstandskraften mod sygdomsangreb skal blive den størst mulige.

Dernæst må skolebespisningen omfatte alle børn i skolen, idet den omstændighed, at et barn får tilstrækkeligt at spise hjemme, ingenlunde er ensbetydende med, at det får den rette ernæring, og det bør være skolens opgave at medvirke til, at dette er tilfældet med alle børn.“

Jeg beder ærede medlemmer erindre, at det var i en periode, da vi her i Danmark havde en lovgivning, hvorefter det kun var økonomisk dårligt stillede forældres børn, der kunne deltage i skolebespisning. Da sagde denne kommission — der ikke var nedsat af socialministeriet, men af undervisningsministeriet — det, som jeg her har nævnt. Senere har sundhedsstyrelsen tiltrådt dette, og den står ved det samme i dag.

Altså — hvad sagkundskab angår, går jeg ud fra, at man er enig i, at sundhedsstyrelsen på dette område i hvert fald har de bedste forudsætninger for at udtale sig om spørgsmålet. Det lykkedes da også i 1948 at få alle partier — også retsforbundet — med til at stemme for et lovforslag, der indeholdt akkurat det samme som det, jeg foreslår i dag.

Jeg har altså ikke ændret stilling, og sundhedsstyrelsen har ikke ændret stilling — det er visse partier, der har ændret stilling. Og hvorfor? Er det med nogen saglig begrundelse, disse partier har ændret stilling? Nej. (*Oluf Pedersen*: Det er erfaringen, der har lært dem det!).

Man har simpelthen sagt, at det er af besparelshensyn, at man ønsker skolebespisningen indskrænket. Af besparelshensyn! Heroverfor siger jeg: det er da vist et forkert sted at spare her, hvor der er tale om at give børnene et måltid nærende mad.

Jeg beder altså om, at man ikke — sådan som man til en vis grad har gjort det i pres-

sen — betragter dette her blot som et indfald, jeg har fået om, at børnene nu skulle have en skolebespisning svarende til, hvad der var gældende før. At jeg selv har den bestemte overbevisning, at det vil være heldigt at give skolebørnene skolebespisning, skal jeg gerne understrege, men jeg understreger også, at den sagkundskab, jeg har at holde mig til, fremfører det forstandige heri.

Jeg forstår, at der er ønske om en udvalgsbehandling, og det er klart, at jeg meget gerne vil give alle de oplysninger, man ønsker, i dette udvalg.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen var inde på, at der er kommet 10 kommuner til, siden vi indførte besparelsen. De 10 kommuner er dels købstadkommuner, dels kommuner med bymæssig bebyggelse, og disse kommuner er kommet til med henblik på mælken; men enhver må da erkende, at når vi har 1 400 kommuner og ca. 80 købstæder — er det vist — og der kun er 65 købstadkommuner og landkommuner, som har igangsat skolebespisning, kan det, at 10 kommuner har gennemført skolebespisning, siden vi har fået en mindre omfattende skolebespisning, ikke være noget som helst bevis for, at disse ikke også var kommet til, hvis vi havde bevaret skolebespisningen fuldtud. Jeg vil gerne understrege overfor det ærede medlem hr. Poul Sørensen, at der ikke fra min side er tale om at ville pånøde den kommunale administration noget. Lovforslaget går jo ud på, at man stiller kommunerne frit med hensyn til, om de vil igangsætte skolebespisning eller ikke. (*Poul Sørensen*: Mælken!). Ja, men der er tale om skolebespisningen, og på det punkt stilles kommunerne frit, således som lovforslaget er affattet, og således som sagkundskaben altså også har ønsket det.

Det, jeg her har sagt, er min saglige begrundelse — det var vist det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp, der ikke rigtig forstod min saglige motivering for lovforslaget.

Det ærede medlem fru Petra Petersen

[Socialministeren.]

talte om udgifterne. Ifølge det lovforslag, jeg har fremsat, skal en trediedel af udgifterne bæres af den fælleskommunale udligningsfond. Jeg forstod på det ærede medlem, at ifølge det lovforslag, det ærede medlem tidligere har fremsat, skulle en trediedel bæres af staten og en trediedel af den fælleskommunale udligningsfond. Andre ordførere har været inde på, at skolebespisning burde være en rent kommunal opgave. Jeg beder derfor om, at man nu alligevel fortsætter på en sådan måde, at en trediedel af udgiften afholdes af den fælleskommunale udligningsfond.

Jeg forstod også på det ærede medlem fru Petra Petersen, at hun ønskede, skolebespisningen skulle være obligatorisk, men andre ærede ordførere ønsker overhovedet ikke at gå med til en lovgivning af den karakter, der her er tale om. Derfor beder jeg om, at man følger den linie, jeg har foreslået.

Man har omtalt Aalborg. Det må vel være, fordi jeg er fra Aalborg, men også for Aalborgs vedkommende er det kommunen, der igangsætter skolebespisningen, og min autoritet overfor kommunalbestyrelsen i Aalborg er sådan set ikke større, end den er overfor andre kommuner. Jeg henstiller til alle kommuner at igangsætte skolebespisning i den udstrækning, loven hjemler ret til.

Det ærede medlem hr. Søren Olesen talte om, at der var børn, som kastede maden bort eller sløsede med maden. Sidst da vi havde udvalgsbehandling om denne lovgivning, blev der foretaget en undersøgelse af spørgsmålet; men det har vist sig, at efterhånden som man har fået det opsyn med skolebespisningen, som det var meningen at have, har der ikke været noget svind af nævneværdig betydning. Jeg vil gerne understrege, at ikke eet eneste af de ærede medlemmer må få den opfattelse, at jeg på noget som helst område ville billige, at der blev svinet med maden, med brødet. Netop brødet, det var jo det, vi som børn i høj grad lærte respekt for, og jeg vil også medvirke til, at denne respekt i så stor udstrækning, som jeg får mulighed derfor, indprentes nutidens børn.

Jeg takker for den diskussion, der har været ført, og udtaler håbet om, at vi kan

nå et resultat i det udvalg, der bliver nedsat.

Poul Sørensen: Den højtærede ministers historiske udredning var selvfølgelig interessant som opfriskning, men den gør ikke noget voldsomt indtryk på mig, for det, vi skal diskutere, er, hvorledes forholdene skal være i dag, hvorledes man skal lægge tingene tilrette nu. Den højtærede minister må forstå, at når langt den største del af Danmarks kommuner ikke har indført skolebespisning, er det, fordi dygtige og indsigtfulde folk indenfor alle partier mener, det er unødvendigt at sætte en skolebespisning i gang. Det er den opfattelse, jeg har givet udtryk for, og jeg beder den højtærede minister forstå, at således er det; det er det resultat, der foreligger. Derfor drog jeg spørgsmålet frem for at få det klart belyst. Så kommer den højtærede minister altså her i dag og siger, at efter den påvirkning, man har kunnet øve ude i kommunerne — altså også de socialdemokratisk styrede kommuner, som den højtærede minister har haft adgang til at tale med — viser det sig, at ti nye kommuner, der er kommet til, har valgt mælken som eneste form for skolebespisning. Så melder sig det spørgsmål, som det kunne være nyttigt at få besvaret fra regeringens side: Når vi nu har fået gennemført en lov om skolebespisning, hvori mælken har været et overordentlig vigtigt led, mener regeringen så, det er rimeligt at slå denne overordentlig gavnlige og nyttige form for skolebespisning, som ydelse af mælk er, ud af hænderne på de kommunalbestyrelser, der ønsker at anvende denne form? Jeg synes, det er et så vigtigt spørgsmål, et så vigtigt område, at en sådan ændring kræver en nærmere begrundelse fra den højtærede ministers side. Jeg vil gerne gå endnu dybere ind på det og sige: det fremgår tydeligt allerede af det materiale, der foreligger, at det ikke er, fordi man vil hindre børnene i at få noget andet, for hvis man går tallene efter, viser det sig, at de steder, hvor madportioner eller mælk stilles til rådighed, er der et meget, meget stort antal børn, som har valgt mælken. Så må det da være ganske uforståeligt — for mig er det det i hvert fald, indtil jeg hører den højtærede ministers forklaring — at

[Poul Sørensen.]

man foretager det tilbageskridt. Jeg greb et par ord fra ministeren før, da den højtærede minister udtalte, at man absolut ikke ville indskrænke kommunernes frihed. Ja, men er det ikke en indskrænkning af kommunernes frihed, man vil gennemføre her? Derfor vil jeg være taknemlig for at få en forklaring.

Jeg har ikke ønsket udvalgsbehandling, for mit parti kan forholdsvis klart overse denne sag; det har også andre kunnet gøre. Jeg forstår, at ministeren gerne vil have et udvalg, men jeg synes, det var vigtigt allerede nu at få klaret det spørgsmål, som jeg ved ligger så forfærdelig mange på sinde: Hvad er årsagen til, at man ikke må give skolebespisning i form af mælk?

Petra Petersen: Jeg vil gerne sige til den højtærede socialminister, at jeg heller ikke tror, at han går rundt og kommanderer med Aalborg kommunalbestyrelse, og det er rigtigt, at ministeren ikke har og ikke skulle have større indflydelse det ene sted end det andet. Men det er alligevel sådan, at Aalborg er ministerens hjemby, og hvis jeg husker ret, er der socialdemokratisk flertal i kommunalbestyrelsen — der har i alt fald været det, er det måske også nu efter valget. Jeg vil tro, at hvis ministeren kommer med en henstilling til sine partifæller i Aalborg kommune om at vise lidt velvilje overfor skolebespisningen, vil det have sin betydning.

Det er jo nemlig et spørgsmål om vilje, om kommuner og skoler vil gøre noget ved skolebespisningen. Vi kender det fra andre love, som man faktisk har kunnet sabotere. F. eks. var der en lov om mælkehjælp, som vi fik under venstregeringen, jeg tror i 1946, og da gjorde man, hvad man kunne for ikke at give de gravide kvinder oplysning om den. Først da fornuftige læger og jordemødre tog spørgsmålet op, kom der gang i tingene.

Det ærede medlem hr. Poul Sørensen sagde, at det er dygtige og indsigtfulde folk, der sidder i kommunalbestyrelsen, og at disse folk ikke finder det nødvendigt med skolebespisning. Det er muligt, at det ærede medlem mener, det er rigtigt, men jeg mener det modsatte. Jeg tror ikke, at det er særlig

indsigtfulde eller særlig forstående kommunalfolk, jeg tror det modsatte.

Da vi nu tilsyneladende er ved at slutte debatten — der er jo ikke flere ordførere, der har indtegnet sig — vil jeg gerne til sidst sige, at jeg synes, at det radikale venstre påtager sig et stort ansvar, og at ikke mindst partiets ordfører, det ærede medlem fru Kirsten Gloerfelt-Tarp, påtager sig et meget stort ansvar i denne sag om skolebespisningen. Al den tid, jeg har været medlem af dette ting, al den tid, jeg har hørt det ærede medlem tale, har det ærede medlem talt om, at man ikke måtte sætte sociale skel mellem vore børn. Hvorfor al den snak, hvis det er det ærede medlem, der bliver årsagen til, at skolebespisningen ikke bliver udvidet, således som det radikale venstre også var årsagen til det i fjor? Netop nu er det ærede medlem med til at sætte sociale skel mellem børnene. Tag f. eks. Frederiksberg kommune. Før Frederiksberg kommune ophævede skolebespisningen, var der frit valg for forældre og børn med hensyn til deltagelse i skolebespisningen, og der deltog 7 000 børn — altså efter frit valg. Efter at man har ophævet skolebespisningen i Frederiksberg kommune, er der kun 600 børn, som deltager. Det er børn, som er henvist af skolelægen, og hvad betyder det? Det betyder, at de andre børn siger til de 600 børn: I er de fattige, I kan ikke få mad hjemme, I skal have det på skolen. Jeg vil gerne spørge: Hvad hjælper det at nedsætte kommissioner, som det ærede medlem deltager i, hvad hjælper det at fremsætte udmærkede betragtninger om enlige mødre o. s. v. og at holde ganske udmærkede finanslovtaler, og hvad hjælper det på offentlige kvindemøder at tale om forsyning for vore børn, vore enlige mødre o. s. v., når det ærede medlem her i tinget er den direkte årsag til, at lovforslag af denne art ikke kan blive vedtaget?

Søren Olesen: Den højtærede minister mente, at retsforbundet i sin tid havde stemt for loven om skolebespisning. Det er rigtigt, det gjorde vi, dengang det var en lov, der gjaldt trangstifælde, men da skolebespisningen gik over til at blive almindelig, var vi ikke med til at anbefale det.

Naturligvis er der ingen af os, der mistæn-

[Søren Olesen.]

ker ministeren for at billige, at der sløses med maden, eller tror, at andre skulle billige det. Når jeg fremdrog dette spørgsmål, var det naturligvis slet ikke ment på den måde, men jeg gjorde det ud fra den betragtning, at disse tilfælde viser, at trangen ikke er lige stor overalt. Det forekommer mig, at jeg fornylig har læst, at man måtte ofre flere tusind kroner for at rense en kloakledning, som var blevet stoppet med madpakker fra skolebespisningen, og denne meddelelse er ikke blevet dementeret i aviserne, så der må vel være noget om den tale. Derfor synes jeg i hvert fald, at skal vi gennemføre loven, skal vi også have valgfrihed, således at man kan nøjes med at uddele mælk, hvis man ønsker det, fordi der så er mindst anledning til misbrug.

(Kort bemærkning).

Petra Petersen: Jeg vil gerne sige til den ærede ordfører for retsforbundet (Søren Olesen), at det med kloakledningen i København er det rene vrøvl. De kloakarbejdere, man har spurgt, kender overhovedet ikke til den sag. Jeg synes, man burde være lidt varsom med at trække den frem. Jeg ved fra min hjemby, hvor man rejste en kampagne mod skolebespisningen, og hvor det ærede medlem fru Sofie Pedersen dengang var formand for skolekommissionen og lod foretage en undersøgelse for Odense for at se, om der var spild, at det viste sig, at det var ganske minimalt. I enhver husholdning er der jo iøvrigt også spild.

(Kort bemærkning).

Søren Olesen: Hvis det er tilfældet, må det være aviserne, der lyver. Jeg har ikke kunnet konstatere det, men det har været skrevet, og jeg har også ved personlige samtaler med nogle lærere hørt, at det tit kneb med at holde den justits, man gerne havde ønsket mellem børnene, så de behandlede maden ordentligt. Men jeg har altså ikke fremsat nogen påstand om, at nogen skulle billige, at der bliver sløset med maden. Det er der ikke nogen i denne sal der gør — og heller ikke andre, men at der er vanskeligheder på dette område, tror jeg man må indrømme.

Socialministeren (Strøm): Det ærede medlem hr. Poul Sørensen spurgte mig, hvilken begrundelse jeg har for nu at vende tilbage til den form, der kun taler om skolebespisning, ikke mælketildeling. Jeg kan henvise til sundhedsstyrelsen. Det var det, jeg forsøgte i mit første indlæg at gøre opmærksom på, at når vi kommer med forslag om en skolebespisning af den foreslåede karakter, er det, fordi de sagkyndige, der har arbejdet med problemerne, henviser til, hvad de mener er mest formålstjenligt, og her har sundhedsstyrelsen udtalt — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Sundhedsstyrelsen vil dog understrege, at der langt fra gennem en tildeling af mælk og vitaminpræparater som nævnt opnås ernæringsmæssige og sundhedsmæssige fordele som ved gennemførelsen af en egentlig skolebespisning.“

Det er et citat, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen sikkert kender. Når vi fra regeringens side skal iværksætte en foranstaltning, mener vi, det er rimeligt at gøre det på en sådan måde, at den dækker det, som sundhedsstyrelsen mener er det rigtige.

Det ærede medlem hr. Søren Olesen sagde, at retsforbundet havde stemt for en tilsvarende lov, dengang det kun gjaldt trangs tilfælde. Det beror på en fejlhuskning. Det, der var tale om, og som vi allesammen stemte for, var den lov, der blev gennemført i 1948, hvorefter alle kunne deltage i skolebespisning efter samme retningslinier, som her er foreslået.

Det spørgsmål, der har været fremme i bladene om, at der skulle være puttet madpakker i en kloak, så det har kostet flere tusinde kroner at få den rensat, har jeg foranlediget undersøgt, og jeg håber, at jeg senere kan give en redegørelse for dette spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Vi fik en forklaring fra den højtærede minister på ministerens og regeringens syn på spørgsmålet om mælken. Den forklaring godtager jeg ikke, og jeg er ganske overbevist om, at den højtærede minister ikke er i samklang med livet udenfor denne sal. Ministeren kan se af det materiale, han råder over — det gælder også de 10 nye

[Poul Sørensen.]

kommuner, der er kommet med i ordningen — at befolkningen ønsker mælken. Jeg forstår ikke, at man så kommer med et forslag af denne karakter, og jeg havde rigtignok ventet, at det var ganske anderledes underbygget, end det fremgik af de bemærkninger, den højtærede minister fremsatte. Det er klart, at der er spørgsmål, om hvilke sundhedsautoriteterne må spørges, men at lade sundhedsautoriteterne og sundhedsstyrelsen være højestere i alle mulige spørgsmål, det synes jeg er urimeligt. Mon ikke de tusinder danske husmødre nogenlunde kan finde ud af, hvordan børnene skal ernæres? Det bliver efterhånden så videnskabeligt, at det ikke er til at finde ud af, hvis oven i købet den højeste autoritet, som socialministeren er i denne sag, lader sig diktere i sådanne praktiske spørgsmål af, hvad sundhedsstyrelsen mente oven i købet for år tilbage.

Jeg tror ikke, der er mulighed for at skabe flertal her i tinget for en lovgivning af denne art, og jeg er sikker på, at man indenfor alle partier, også indenfor den højtærede ministers parti, vil finde tilhængere af den praktiske form, vi hidtil har haft, hvorved man har kunnet yde børnene mælk.

Socialministeren (Strøm): Det ærede medlem hr. Poul Sørensen har været arbejds- og socialminister. Da socialministeren hed Poul Sørensen, blev der udsendt et cirkulære om de nærmere retningslinier for gennemførelsen af den offentlige skolebespisning, og med det cirkulære blev der fremsendt standardkostplaner for den offentlige skolebespisning, udarbejdet på grundlag af statens praktisk-sundhedsmæssige undersøgelser, og der blev også givet retningslinier for lærernes og andres opsyn med og overvågen af skolebespisningen. Det første, der stod i det, der fulgte med dette cirkulære, som altså var underskrevet af det ærede medlem, var følgende — jeg beder om tilladelse til et kort citat —:

„Skolemåltidet gives først og fremmest for at sikre børnene et i ernæringsmæssig henseende lødigt sammensat måltid. Desuden for at lære børnene gode spisevaner og vænne dem til også at spise retter, som de ikke er fortrolige med fra hjemmene.“
Da det ærede medlem var minister, holdt han sig altså i høj grad til sagkundskaben,

og det er da også sådan, at dér, hvor der er skolebespisning nu, er det disse retningslinier, der er afgørende. Skulle det være så forfærdeligt, om det i stedet for nu seks klasser seks måneder om året blev alle klasser hele året? Er der ret meget forskel? Jeg forstår, at det eneste, som det ærede medlem hr. Poul Sørensen henholder sig til, er dette med mælken, og i så henseende henviser jeg til, hvad sundhedsstyrelsen har sagt, at skal der laves en skolebespisning, der virkelig har værdi, så skal det ikke være med bare mælk og vitaminer, så skal det være en virkelig skolebespisning. Det tilslutter jeg mig.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Den højtærede ministers bemærkninger om cirkulæret er i sin orden. Jeg er kun taknemlig for, at det blev understreget her. Det er klart, at når man vil have en skolebespisning, som visse har valgt, skal det være efter disse retningslinier. $\frac{3}{4}$ af det par minutter, ministeren talte, opholdt han sig ved dette, men det, jeg bad om en nærmere forklaring på, var problemet om mælken. Den har jeg fået nu. Den højtærede socialminister er altså så teoretisk indstillet — således må jeg opfatte det — at når sundhedsautoriteterne helst vil have en almindelig skolebespisning med mad efter cirkulæret, nuvel, så springer den højtærede socialminister og afskaffer en praktisk ting som mælken, som tusinder har betjent sig af, og stiller et forslag, hvor den ikke er med. Det er det, jeg har kritiseret, og der er, som jeg før sagde, mange også indenfor socialdemokratiet, som ikke kan forstå den teoretiske opfattelse, som ministeren har bygget sit forslag på.

Socialministeren (Strøm): Jeg kunne forstå, om det ærede medlem hr. Poul Sørensen ville bebrejde mig det, hvis jeg som socialminister kom med et forslag bare baseret på, hvad jeg ønsker. Jeg kommer her med et forslag baseret på, hvad sundhedsmyndighederne her i landet mener er det mest formålstjenlige til gavn for børnene. Det synes jeg ikke der kan være nogen grund til at bebrejde mig.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Kaj Andresen: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til det udvalg, som tinget har nedsat angående forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg med seneste ændringer vedrørende den offentlige skolebespisning.

Første næstformand (Arnth Jensen): Der er nu stillet forslag om, at lovforslaget henvises til det udvalg, der er nedsat angående forslag til lov om ændringer i lov om offentlig forsorg med seneste ændringer vedrørende den offentlige skolebespisning. Der som ingen gør indsigelse, betragter jeg dette forslag som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Petra Petersen: Jeg har tre-fire gange bedt om ordet.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det har jeg ikke bemærket. Det ærede medlem må aflevere en seddel til mig eller henvende sig til sekretæren. (Alfred Jensen: Ja, men hun ønsker ordet nul) Det ærede medlem må forholde sig rolig. Afgørelsen træffes af mig.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om oprettelse af en statsskole i Rødovre har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet. (Vedr. maksimumsbeløb for byggelån m. m.) har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingsmand Axel Sørensen har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

Vil forsvarsministeren overveje at ekspropriere et mindre areal end forudsat til militær øvelsesplads i Vejlby kommune ved Fredericia. Vil ministeren i benægtende fald søge øvelsespladsen placeret, så det kan undgås at ødelægge så store arealer første classes landbrugsjord?

Spørgsmålet vil blive optaget på dags-

ordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Tingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 18. marts, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 1 medlem til overfredningsnævnet.*

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af protokol om oprettelse af en europæisk transportministerkonference undertegnet i Bruxelles den 17. oktober 1953.

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveværdier.

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændringer i forsorgslovens § 257 vedrørende talelidende.

5) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om forlængelse af lov om prisaftaler m. v.

6) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om tilskud af statskassen til Ny Carlsberg Glyptotek.

7) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring i statsbaneloven. [Af Oluf Pedersen].

8) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om forlængelse af midlertidig lov nr. 193 af 12. april 1949 om ændring i lov om apotekerafgift og tilskud fra apotekerfonden.

9) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om forlængelse af midlertidig lov nr. 119 af 23. marts 1948 om ændringer i kapitel VI i lov nr. 107 af 31. marts 1932 om apotekervæsenet. (Pensioner til apotekere og apoteksmedhjælpere samt deres enker).

[Første næstformand.]10) *Første behandling af:*

Forslag til lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed.
(Ændring af lov nr. 217 af 7. juni 1952).

11) *Første behandling af:*

Forslag til lov om vederlagsfri undervisning m. v. i de offentlige højere almen-skoler.

12) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om afgift af arv og gave.

Mødet hævet kl. 18.

78. møde.

Torsdag den 18. marts kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om forlængelse af lov nr. 55 af 29. februar 1952 om ændring i lov om motor-køretøjer m. v. [traktorloven] har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af et medlem til overfredningsnævnet.
(Jfr. tidenden, sp. 4034).

Valgt blev: fhv. landstingsmand, amts-rådsmedlem, gårdejer *Hans Jeppesen*.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af protokol om oprettelse af en europæisk transportministerkonference undertegnet i Bruxelles den 17. oktober 1953.

Valgt blev: *Horn, Alsing Andersen, Victor Gram, Heising, Lund Jensen, Aage Knudsen, M. Larsen, Mørk, From, Alfred Bøgh, Holmberg, Thisted Knudsen, Sønderup, Bøgholm, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Ole Bjørn Kraft og Skytte.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse.

Valgt blev: *Lars M. Olsen, Ditlevsen, Einer-Jensen, Lars P. Jensen, M. Larsen, Peter Nielsen, Chr. Rasmussen, Hans Rasmussen, Himmelstrup, Niels Eriksen, Foged, Heick, Peter Larsen, Støhr Johansen, Halfdan Hendriksen, Karl Olsen og Bertel Dahlgaard.*

Den følgende sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i forsorgslovens § 257 vedrørende taleledende.

Valgt blev: *Hjortnæs, Kaj Andresen, Ove Hansen, Kai Jensen, Peter Jørgensen, Kjældgaard, Sofie Pedersen, Edel Saunte, Ellen Poulsen, Søren Andersen, Jens Chr. Christensen, Krogh, Lorentzen, Erna Sørensen, Foss, Gertie Wandel og Ingeborg Refslund Thomsen.*

Den sag, som derpå foretoges, var:

Tredie behandling af forslag til lov om forlængelse af lov om prisaftaler m. v.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 4139).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Aksel Larsen: Som situationen er, kan man naturligvis ikke modsætte sig, at pris-aftaleloven forlænges som her foreslået. Nu er vi, som jeg tidligere har haft lejlighed